

Critic's Point

Πρότυπο ύποδοχῆς τοῦ 2016 στὴν Κ.Ο.Α.
ἀλλὰ...καὶ σκελετοὶ ἀπὸ τὸ ντουλάπι τοῦ...2004!

2/2016.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΜΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ-ΠΡΟΤΥΠΟ ἐγκαινίασε τὸ Νέον Ἔτος 2016 (εἶθε νὰ εἶναι γιὰ τὸν ἑλληνικὸ λαό, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ τοὺς ντόπιους ἢ ἀλλοδαποὺς δυνάστες του, ὅσο τὸ δυνατὸν λιγότερο δυσοίωνο) ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν (ΚΟΑ). Ἀνάμεσα σὲ δύο σπανίως ἀκουόμενα ἀριστουργήματα τῶν Μότσαρτ καὶ Σοῦμπερτ, ἓνα ἐκτενὲς σύγχρονο ἑλληνικὸ ἔργο τοῦ Ἰωσήφ Βαλέτ, σὲ ἀ' ἐκτέλεση. Αὐτὸ ἀκριβῶς ζητοῦμε ἀπὸ ὅλες τὶς συναυλίες τῆς ΚΟΑ μὲ ἀπαραίτητη, τὸ ξανατονίζουμε, προϋπόθεση τὴν παρουσία ἑλληνικοῦ ἔργου σημαντικοῦ κύρους, ὅπως ἀσχέτου μὲ τὸ... «ἐντεχνολαϊκὸ» πολιτισμοβόρο ὑβρίδιο, ἄστο νὰ πάει ὅθεν ἤλθε...

Κυρίως σχολιάσιμη ἀπὸ τὸ ὅλο γεγονός, ἡ παρουσία τοῦ ἀξιόλογου Τούρκου ἀρχιμουσικοῦ Ἀλπασλάν Ἐρτυνγκεάλπ [Alpaslan Ertüngealp, γ. Κωνσταντινούπολη, 1969], πού, ὅπως ἀναφέρουν τὰ διαδικτυακὰ βιογραφικά του καὶ τὸ ἐντυπο πρόγραμμα τῆς συναυλίας τῆς ΚΟΑ, τὸ 2002 ἔλαβε ἀ' βραβεῖο ἐν Ἀθήναις στὸ Διεθνῆ Διαγωνισμὸ διευθύνσεως ὀρχήστρας Δημήτρης Μητρόπουλος (βραχυγρ. ΔΜ) πού ὀργάνωνε ἐναλλάξ μὲ τὸν ὁμώνυμο τῆς συνθέσεως, ἡ ἀλησμόνητη Ὀρχήστρα τῶν Χρωμάτων (βραχυγρ. Ὀρχρ), ἀπὸ τὰ πρῶτα victimes élus (γαλλ. προεπιλεγέντα θύματα) τῆς οικονομικῆς κρίσεως. Ἐκεῖ σταματοῦν οἱ ἀναφορὲς στὸ Διαδίκτυο καὶ στὸ πρόγραμμα, ἀποσιωπώντας (οὐδεὶς ψόγος!), τὸ ὅτι τὸ 2002 ὁ διεθνῆς, τὸ τονίζουμε, διαγωνισμὸς ΔΜ εἶχε γίνῃ γιὰ νὰ ἐπιλεγεῖ ὁ ἀρχιμουσικὸς πού θὰ διηύθυνε τὸ 2004 στὴν τελικῶς κακορρίζικη «Πολιτιστικὴν Ὀλυμπιάδα», τὴν λεγομένη Ὀπερα τῆς Γῆς. Διότι στὸν προηγούμενο διεθνῆ, ξανατονίζουμε, διαγωνισμὸ

συνθέσεως ΔΜ είχε αναδειχθεί πανηγυρικά από διεθνή επιτροπή ως Όπερα της Γης το άριστούργημα του Άλβανού συνθέτου (σήμερα μέλους της Άλβανικής Ακαδημίας) ΒΑΣΙΛ Σ. ΤΟΛΕ (γ. 1963) *Εύμενίδες* πάνω στο γ' μέρος της *Ορέστειας* του Αισχύλου, μεταφρασμένο άλβανικά από τόν μεγάλο Ίσμαήλ Κανταρέ: επιλογή ένός ανεπανάληπτης εϋστοχίας οίκουμνικου και διαχρονικου έγκωμίου της εϋνομίας, της άρετής, της κοινωνικής άρμονίας και των δι αυτών καθάρσεως. Και όμως οί *Εύμενίδες* των Τόλε-Κανταρέ δέν ανεβάστηκαν ποτέ. Άν δόθηκε κάποια εξήγηση για τή ματαίωση, δέν έφθασε ποτέ ως έμας. Τήν ιστορική της εϋθύνη φέρουν *άκέραιη* τόν ύπουργείο Πολιτισμου και ή *Πολιτιστική Όλυμπιάδα*, για τή γούνα της-των οποίας-ων, ύπάρχουν πάμπολλα ράμματα, όχι της παρούσης. Και επειδή ή σκέψη δέν απαγορεύεται, αναρωτιόμαστε έντόνως άν θα ύπῆρχε ματαίωση στην περίπτωση λ.χ. πού ό Τόλε αντί για Άλβανός, ήταν Νορβηγός, Ούρουγουαίνός, Αιγύπτιος, Ίάπων ή Νεοζηλαντός. Για τήν ιστορία: οί δύο ύπουργοί Πολιτισμου πού διαχειρίστηκαν τήν *Πολιτιστική Όλυμπιάδα*, ήσαν οί κ.κ. Ευάγγελος Βενιζέλος και, όταν τόν ΠΑΣΟΚ έχασε τίς εκλογές τού 2004, ό πρωθυπουργός κ. Κωνσταντίνος Καραμανλής πού ανέλαβε και τόν Ύπ. Πολιτισμου. Περισσότερα περιττεύουν. Ξανά για τήν ιστορία: επειδή ή καθ' οιονδήποτε τρόπο παρουσίαση τού έργου, έγινε ζήτημα τιμής για τόν καλλιτεχνικό διευθυντή της ΌρχΧρ. Γιώργο Κουρουπό, τόν έργο, σέ συναυλιακή, φεϋ, μορφή με τούς μονωδούς πού είχαν επιλεγεί επί τούτω χάρη σέ άλλους διεθνείς διαγωνισμούς, πάντα διοργανωμένος από τήν ΌρχΧρ, στριμώχθηκε σέ δύο βραδιές στην χρονολογική έσχατιά τού Φεστιβάλ Αθηνών 2005, 30 Σεπτ. και 1 Όκτ. Στίς 30 Σεπτ. έπιασε βροχή και ή εκτέλεση διακόπηκε στα μισά σχεδόν τού έργου. Έτσι ή παγκόσμια πρώτη δόθηκε τήν 1η Όκτ. 2005 στο Έρωδειο, όπου ό Έρτυνγκεάλπ έδωσε όλο τόν διαμέτρημα της άξίας του (Σχετικά, βλ. κριτική μας έφ. *Έξπρές*, Έτος 43ο, αρ. φύλλου 12.752, Αθήνα, Κυριακή, 9 Όκτωβρίου 2005, σ. 14.) Έπιστρέφουμε όμως στο σήμερα.

Χαρήκαμε τήν ανεπίληπτη απόδοση Έρτυνγκεάλπ στον έναρκτηριο Μότσαρτ ένω στο Βαλέτ, καιτοι πρωτακούγαμε τόν έργο, είμαστε βέβαιοι ότι παρά τή δύσκολη γραφή του, δυσκολότατα θα φανταζόμαστε καλλίτερην ανάδειξη της εκφραστικής λειτουργικότητάς της και τού παράδοξου ήχοχρωματικού της τοπίου.

ΜΟΤΣΑΡΤ, ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ-ΑΜΑΝΤΕΟΥΣ [Mozart, Wolfgang-Amadeus, 1756-1791]: Μπαλλέτο από την όπερα *Ίδομενέας* [Idomeneo, opera seria, 3 πράξεις, κείμενο ἀββᾶ Giambattista Varesco (1735–1805), παγκ. α' ἔκτ. Μόναχο, θέατρο Residenz, 29 Ἰαν. 1781]: τὸ μπαλλέτο, ἀποτελοῦν, ὡς γράφεται, 5 μέρη, πὺ παίζονται χωρὶς διακοπή, μετὰ τὴν α' πράξη. Ἐμεῖς ἀκούσαμε τρία, μὲ δύο παύσεις μεταξύ των, ἀκόμη καὶ ὅταν πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ξανακούσαμε τὸ ἔργο στὸ *You Tube*, συμπτωματικά... πάλι ἀπὸ Τοῦρκο ἀρχιμουσικὸ, τὸν Oğuzhan Aydin, μὲ καθαρὸτατην νοηματικὰ ἀνάγνωση ἀλλὰ βάρβαρα φάρτε: στοὺς ἀντίποδες τοῦ Ἑρτυνγκεάλπ, προικισμένου μὲ πλουσιότατη ἀνετα ἐμπεδωμένη κινήσεολογία, εὐκρινέστατη στὴν ἀβρὴν ἀπόδοση τῶν δυναμικῶν διαβαθμίσεων, τῆς πλαστικότητος φράσεων καὶ ρυθμοῦ, πὺ ἐξασφάλιζε λυτρωτικὴμ ἐπικοινωνία μὲ τὸ νιοστὸ μοτσάρτειο ἀριστούργημα, πὺ ἀπὸ τὴν ὑψηλόγουστη τέρψη σὲ ἀπογειώνει ἀδόκητα σὲ κορυφὲς ψυχοδιανοητικῆς ἀνατάσεως.

ΒΑΛΕΤ, ΙΩΣΗΦ (γ. 1968): *Κοντσέρτο γιὰ πιάνο καὶ ὄρχήστρα* ἀρ. 2 (2008/2015) σὲ 3 μέρη: I. *Animato molto* (ἔπονται 7 ἄλλες ἐνδεόξεις δυναμικῆς). II. *Lento con spirito* III. *Scherzando molto*. Αἶσχος γιὰ τὸ Ἑλλαδιστάν, τὸ ὅτι ἀκούμε τὸ...Δεύτερο Κοντσέρτο γιὰ πιάνο πρὶν...ἀκούσουμε τὸ Πρῶτο, ἐνὸς συνθέτου 48 ἐτῶν κατακυρωμένου μόνον ἀπὸ ἔργα του ἃς ποῦμε μουσικῆς δωματίου καὶ μιὰ παιδικὴ ὄπερα, *Ποιὸς ἔκανε πιπί* στὸ *Μισισιπῆ* (κείμενο: Εὐγενίου Τριβιζᾶ). Σχολιάζουμε τὸ κοντσέρτο:

Καίτοι σὲ 3 μέρη, μείναμε μὲ τὴν ἐντύπωση 2, ἐξ' ὧν προφανῶς τὰ β' καὶ γ' παίζονταν χωρὶς διακοπή ἢ σχεδὸν. Ἀσφαλῶς πρόκειται γιὰ τὸ ὠριμότερο ἀπὸ ὅσα ἔργα τοῦ Βαλέτ γνωρίζουμε. Εὐχαρίστως θὰ τὸ ἀκούγαμε δύο, τρεῖς ἢ καὶ περισσότερες φορές ὄχι μόνον γιὰ νὰ τὸ ἐμπεδώσουμε καλλίτερα. Ὁρθότατα, ἀγαπητὸς συνάδελφος τὸ χαρακτήρισε σύνθεση κοντσερτάντε μᾶλλον παρὰ κοντσέρτο, ἀφοῦ πιάνο καὶ ὄρχήστρα συνηπῆρχαν ὡς πλήρως ἰσότιμα καὶ ἰσόκυρα. Προσωπικά μᾶς ἄφησεν ἐντύπωση μεγαλιθικοῦ μνημείου, διάστικτου σὲ καίριες χρονικὲς ἀποστάσεις ἀπὸ πετράδια-σόλι ξυλίνων. α' μέρος: ἔρρυθμο *tutti*-φορτίσσιμο, κρυπτοπαραδοσιακὸ (ὑπόνοιες τονικῶν κέντρων;), ἀκολουθεῖται ἀπὸ κάτι σὰν ἀργότερο δεύτερο θέμα, πὺ σταδιακὰ

ξαναγίνεται θυελλῶδες. Πιάνο καὶ ὀρχήστρα δὲν διαχωρίζονται. Μετὰ ἀπὸ ἓνα διάλογο πιάνου-ξυλίνων, ἀντιλαμβανόμεστε τὴν διακριτικὴν παρουσίαν μιᾶς προσωπικῆς συνθετικῆς εὐρηματικῆς, ἐνδεχόμενῃ χρῆσιν πολλῶν λιγόφθογγων μοτίβων καὶ τῆ σταδιακῆ προσφυγῇ σὲ πρωτότυπα ἠχοχρώματα ἐναλλασσομένως πυκνά ἢ λιτὰ (σόλι), διακριτὰ φίνες καὶ καίρια φευγαλέες πινελλιές πάνω σὲ φόντο συμπαγές. Τὸ β'—γ' μέρος, ὀλοκληρώνοντας ἐνιαίαν χειρονομίαν, ἀρχίζει σὰν πένθιμο ἐμβατήριο στὶς βαθύτερες ὀκτάβες τοῦ πιάνου, διάστικτο ἀπὸ πιανισσίσιμι πρῶτα ξυλίνων καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐγγόρδων. Τὰ ἀνωτέρω ἄς μὴ θεωρηθῶν *stricto sensu* κριτικῆ, ἀλλὰ πρώτη ἀπόπειρα περιγραφῆς ἔργου ἐπιδεκτικῶν πολλῶν ἀκροάσεων. Ὀλόψυχο εὔγε, σὲ σολίστ πιανίστα Τίτο Γουβέλη πού ἔδειχνε νὰ δάμασε ἄνετα τὰ μυστικὰ συλλήψεως ὅχι ἀκριβῶς εὐπρόσιτης.

ΣΟΥΜΠΕΡΤ, ΦΡΑΝΤΣ [Franz Schubert, 1797-1828]: *Συμφωνία* ἄρ. 9, σε ντο μείζ., ἐπιλεγομένη «Μεγάλη», ἄρ. καταλ. Deutsch 944 (1826 ἀντὶ τοῦ 1828, ἐπικρατοῦντος ὡς πρόσφατα). I. *Andante-allegro non troppo*. Ὁ ἐπαγγελματικώτατος κινήσεολογικὸς πλοῦτος τοῦ ἀρχιμουσικοῦ, ἀπέληξε σὲ ἄψογη πολυφωνικὴ καθαρότητα, μὲ ἀγνή καὶ ἀβίαστη συγκινησιακὴ ροή, ἀποτελεσματικώτατη στὴ διατήρησιν τῆς συνοχῆς ὕστερα λ.χ. ἀπὸ *accelerandi*. II. *Andante con moto*: καίτοι μᾶς αἰφνιδίασε τὸ τέμπο, ἐλαφρῶς ταχύτερο τοῦ προδοκωμένου, (μᾶλλον *Allegretto* παρὰ *Andante con moto*), ἐδῶ ἔγινε ἐμφανέστατη ἡ προσωπικὴ ματιὰ τοῦ Ἐρτυνγκεάλπ στὴν παρτιτούρα πού κατέληξε σὲ δραματικώτατο κορύφωμα. III. *Scherzo-allegro vivace*. Καίτοι τὸ λιγότερο δραματικὸ (τάχα ὑπάρχει Σοῦμπερτ δίχως κρυφὸν ὑπαρξιακὸ σπαραγμὸ;), ἂν ὅχι εὐφρόσυνο τῶν μερῶν, ἐδῶ ἀπέδειξε τὸ κῦρος τοῦ ὁ Τούρκος ἀρχιμουσικὸς ἀναδεικνύοντας τὴν ἐπὶ μέρους λειτουργίαν καὶ τὴ συνοχὴ πρὸς τὸ σύνολο τῶν θεματικῶν ὑλῶν. IV. *Finale-allegro vivace*. Ὀλοκλήρωσις τῆς μεγαλειώδους, οὐράνιας προοπτικῆς τῆς ὅλης συλλήψεως, δίχως τὴν παραμικρὴν ἔκπτωσιν στὴ ἀνεπιτήδευτη λειτουργικὴ τῆς φευγαλεότερης μετατροπίας ἢ δυναμι-κῆς διαβαθμίσεως.

Ἀλήθεια, πόσοι ἀρχιμουσικοὶ γνωρίζουν τὴν ὑπαρξὴ τῆς ὠραιότατης Δεκάτης Συμφωνίας (θεῖο τὸ β' θέμα τοῦ πρώτου μέρους!) Σοῦμπερτ πού ἀποκατέστησε ὁ Βρεταννὸς Μπράϊαν Νιούμπωλντ (Brian Newbould, γ. 1936) καὶ πού ἠχογράφησαν οἱ συμπατριῶτες τοῦ ἀρχιμου-

σικοί σέρ Τσάρλς Μακκέρας και σέρ Νέβιλ Μάρινερ; Θὰ προτείναμε ἕνα ἄκρως πρωτότυπο, ψυχωφελέστατο καὶ διδακτικὸ πρόγραμμα τῆς ΚΟΑ. μὲ τὴ Δέκατη τοῦ Σοῦμπερτ στὸ α' μέρος καὶ τὰ μόνον τὰ δύο σχετικῶς ὀλοκληρωμένα ἀπὸ τὸ συνθέτη μέρη τῆς Δεκάτης Συμφωνίας τοῦ Γκούσταφ Μάλερ [Gustav Mahler, 1860-1911], τὸ α', Andante-Adagio καὶ τὸ γ', Καθαρθήριο—Allegro moderato. Τὶ νομίζει σχετικά ὁ κ. Στέφανος Τσιαλῆς; (Αἴθουσα Χρήστου Λαμπράκη, 15.1.2016).
